

ljenja in se vedno dobro razumeva, temveč edino le iz razlogov enakopravnosti in pravičnosti. Kaj mi je torej v tem slučaju storiti? Ali morda samo molčati in voljno trpeti?

Radovednež.

Odgovor: 1.) Po Tvojem popisu sodeč, si, dragi Radovednež, nameščen kot učitelj na materinski šoli. Ko se je bila v Tvojem bivališču ustanovila paralelka za oddajljene otroke, Te je deželni šolski svet zato imenoval učiteljem na tej paralelki, ker Ti v tej vasi bivaš. Po mojem mnenju Te je deželni šolski svet na to paralelko le eksponiral, to se pravi Ti si ostal kot učitelj nameščen na materinski šoli, a si odločen opravljati službo na paralelki. Iz tega in pa iz okolnosti, da je paralelka del materinske šole sledi, da se Tvoje službene dolžnosti nanašajo tudi na materinsko šolo in si torej dolžan, če pride na Tebe vrsta, ob četrtkih brezplačno poučevati v ponavljalni šoli v toliki meri, da Tvoje službovanje ne presega na teden 30 učnih ur. Odpri državni šolski zakon z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883.; § 51. tega zakona določa, da se ravna mera učne obveznosti po potrebah šole. Če poučuješ na teden nad 30 ur, se Ti mora ta čezmerni pouk posebej nagraditi, v vsakem drugem slučaju si dolžan na materinski šoli poučevati za ono plačo, ki Ti je v davkariji nakazana.

Tvoje pravno razmerje, t. j. pravice in dolžnosti, dobe drugo lice, če se nahaja v dekretu, s katerim Te je deželni šolski svet imenoval učiteljem na paralelki, določba, da odslej Tvoje službovanje na materinski šoli preneha. Če se moreš izkazati s takim dekretom, nisi dolžan niti ob četrtkih niti v petek niti svetek hoditi poučevati na materinsko šolo in če že hočejo imeti Tvoje sodelovanje, Te morejo nagraditi, škoda, da nisi predložil »Pisarni« točnih predpisov obeh dekretov. Dekreti in §§ so edini pravi tolmači naših pravic in dolžnosti.

§ 3. zakona z dne 28. februarja 1874. o napravi ponavljalnih šol na Kranjskem se glasi:

»V ponavljalnih šolah ima poučevati učitelj, ki je na ljudski šoli v službi. Ako je pri ljudski šoli več učiteljev, takrat določi po zaslišanju krajnega šolskega sveta okrajni šolski svet, kdo naj prevzame to nalogo.«

Če ni že ta zakon s katerim novim zakonom razveljavljen, potem mora Tvoj okrajni šolski svet, a ne nadučitelj določiti, kdo naj prevzame pouk v ponavljalni šoli. V slučaju, če ni ta oblast ničesar odredila, mora začasno nadučitelj poskrbeti in določiti učitelja za ponavljalno šolo; zakaj on je v zmislu § 12. državnega zakona z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883. tudi za to šolo odgovoren. Po analogiji določbe v § 3. zakona z dne 28. februarja 1874. mora tudi on zaslišati krajni šolski svet ter si za svojo naredbo naknadno oskrbeti potrdila okrajnega šolskega sveta.

2. Ukazom nadučiteljevim se moraš v šolskih zadevah pokoriti; zakaj § 26. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. velevala, da se morajo ostali učitelji šolskemu vodji v uradnih stvareh točno pokoriti. Če pa on kaj nepostavnega ali celo nedopustnega zahteva, ga smeš na to prijazno in tovariško opozoriti, in če še vztraja na svojem nujnem povelju, pokori se mu, saj je v zmislu § 12. državnega zakona z dne 14. maja 1869. in z dne 2. maja 1883. on odgovoren za vso šolo, Ti si pa le v toliko odgovoren, v kolikor to šolske naredbe, osobito šolski in učni red z dne 20. avgusta 1870. vsem učiteljem dolžnosti nalagajo. Ako vobče njegova protizakonita povelja niso nujna in če se sploh tičejo zadev, ki sodijo v mesečno domačo konferenco (glej

§ 38. šol. in učnega reda) spravi to taktim načinom pred »forum« konference, če izpade sklep konference v nepostavnem zmislu, imaš pravico oddati svoj posebni glas ter zahtevati, da se zapisnik predloži okrajnemu šolskemu svetu v odločitev. Sicer se blagovoli v tej posebni zadevi obrniti pismo na okrajnega šolskega nadzornika, ki bo to zadevo kot funkcionar v okrajnem šolskem svetu postavnim potom uredil, a bodi previden v svojem pismenem slogu. Nobena tožba, nobena škodoželjnost itd. temveč čut tovarštva, pravice, dobrohotnosti in zakonitosti naj seva iz njega. O ravnopravnosti pa ne moreš govoriti; zakaj nadučitelj ima več dolžnosti in večjo odgovornost. Iz dolžnosti in odgovornosti izhajajo obenem pravice v rastoči oziroma pojemoči meri. Pravico pa imaš zahtevati, da se vrši vse v zmislu zakonov in naredb, t. j. v zmislu pravične uprave. Subjektivna pravičnost, t. j. dušni čut, kaj je nam prav in všeč ali kar nam ni prav niti všeč, se mora podrediti pravičini zakonov in njihovi pravični upravi, t. j. objektivni pravičini. Naš narod se ne bo tako dolgo dokopal do samostojnosti v okviru ustave, dokler ne bodo vsi njegovi kulturni stanovi vzgojeni v tem duhu in napojeni s čutom pravice v narodnostnem in političnem oziru.

3. Iz Tvojega poročila ne uvidim, da bi moral Ti trpeti, obratno, sedaj imaš manj potov. Ker bivaš v vasi pol ure daleč od šole, si moral pred ustanovitvijo paralelek vsak dan to pot po večkrat prehoditi, sedaj jo prehodiš le ob četrtkih. Nadučiteljeva naredba naj Te ne boli, velikoveč Ti bodi ona dokaz, da Te smatra on za vrlo sposobnega in delavnega tovariša, a tudi učencem in ljudstvu se bo moralo kaj takega dozdevati. Vrhutega Ti izprehod morda vendar dobro de. Človek često sam sebe vara. Kar se mu zdi težavno, nevšečno, nemogoče, to mu je često koristno. Tudi z menoj se je večkrat tako godilo, končno sem začel globlje razmišljati o zadevi, glej, izkazala se mi je dobra. Letos Ti, prihodnje leto pride drug na vrsto!

V slučaju, da bolehaš, je Tvoj vzdih trpljenja opravičen. Pojdi k c. kr. okrajnemu zdravniku, vzemi dopust, da se ohraniš našemu poklicu in stanu še dolgo vrsto let!

Doktor Tepka.

Kritikujoči glasovi.

Kje so naše šole? »Soča« je priobčila dne 5. marca t. l. tale članek: Lahi prispejo kmalu do tega, da dobe del svojega vseučilišča, mi, Slovani, njihovi sodeželani, pa se borimo še za ljudsko šolo! In vendar smo vsi podaniki ene in iste države, davkoplačevalci eni kakor drugi, glede krvnega davka mi še posebej prizadeti. Ničeva je trditev, da so naši Lahi kulturni narod, Slovani pa še nezreli v svoji materinščini. Kultura je nekaj splošno človeškega, splošna potreba nas vseh, kakor tudi vsi skladamo h kulturi svoje prispevke ter jo dvigamo in širimo. Taka trditev je le pretveza, da bi se Slovani še naprej odvrčali od potrebnega šolskega pouka ter bi se tako toliko lažje dvigali nad nami. Vse sklicevanje na kulturo laškega naroda je neumestno, zakaj laškemu kmetiču med nami se pozna manj kulture kakor našemu, kar je pa mešane gospode po mestih in trgih, pa sploh nimajo pravice sklicevati se na kulturo laškega naroda, saj se po njih večini pretaka slovanska kri. In da se je mogel pravi laški narod pospenjati v izobraževanju, za to imajo zasluge tudi Slovani, saj so bili skozi

stoletja straža, ob kateri so se odbijali vsi napadi, namerjeni na zapad . . .

Da nismo zreli, to poudarjajo zlasti glede na višje šole, ali tudi ljudsko šolo nam odrekajo, namreč v materinem jeziku. Otrok, ki pohaja laško šolo, je po njihovem mnenju sposoben za vsako izobrazbo, pa naj bo Lah ali Slovan, ako pohaja pa slovansko šolo, potem mu pa odrekajo tako zmožnost. To delajo pa le za to, ker nas hočejo potom šole potujčiti. To je njihov namen, in le v tak namen se sklicujejo na svojo kulturo. Pa vzemimo ta slučaj: Dva slovanska dečka gresta v šolo, eden v slovansko, drugi v laško, napredujeta, izvršita srednjo šolo, višje študije ter se posvetita vsak svojemu poklicu. Oba sta izobrazena, tisti, ki je pričel s slovansko šolo, kakor oni z laško, le ta razlika je med njima, da je eden ostal zvest sin svojega naroda, drugi pa ubežnik. Kaj se je treba tu komu sklicevati na posebno kulturo? Tista splošna kultura, ki preveva naša učilišča, ju je naredila v izobraženca! Le delo je bilo deljeno. Uskok je imel na razpolago več učila v laškem jeziku, Slovan pa le malo v svojem. Zategadelj pa moramo vedno in vedno zahtevati, da se nam da šol s poukom v materinščini!

Kakor zahtevajo Lah! zase šole v svojem materinem jeziku ter jih tudi imajo, prav z isto pravico jih moramo tudi mi zahtevati. In zahtevamo jih iznova! Dajte nam šol, potem se pokaže v kratkem, da je primorski Slovan mnogo bolj pristopen kulturi nego pa Lah! —

Naša šolska mizerija nam stopa živo pred oči zlasti sedaj, ko se toliko govori o laškem vseučilišču, katerega pričetek se kmalu postavi na Južnem Tirolskem. Vlada pravi, da pozna naše šolske razmere. Čemu jih pa ne zboljša? Za vsakega nemškega otroka v primorskih deželah je preskrbljeno, da more pohajati ljudsko šolo in srednjo šolo z nemškim učnim jezikom. Lah! imajo, kar hočejo, le nam Slovanom v Primorju se kratki pouk v materinščini na vsi črti.

Niti ljudskih šol ni mogoče dobiti. V Gorici je ljudska mestna šola tam zunaj na periferiji, v Trstu se zamarajo dobiti slovensko šolo v mestu, najhujše pa je v Istri, kjer pohaja brez pouka okolo 18.000 otrok. To je strašno! Vlada ve za vse to, pa se ne gane, ker hoče tlačiti Slovane v prilog Lahu in Nemcu. Če bi bilo s šolami tako v kaki divji deželi, bi se ne čudili, ali da je v konstitucijski državi v Evropi tako, to je pa silno žalostno.

Ali prav v tem se vidi, kako vlada dviga nekatere narode ter kako druge tlači, in vidi se, kako grdo slepljenje je tista enakopravnost, o kateri govorijo, kadar prihajamo na dan s svojimi opravičenimi pritožbami. Enega gor, drugega dol, to je deviza te nesrečne Avstrije. Lahom vseučilišče, Slovanom proč še zadnjo ljudsko šolo! To je enakopravnost!

Boj za šolo mora stati v ospredju naših bojov, in sicer dobro premišljen boj. Zakaj vsi imamo pravico do šole! Ako bi imeli v Primorju svojih šol, kakor jih imajo Lah!, potem bi bilo marsikaj drugače, potem bi bili prvi kulturni element v naših deželah mi, ne pa Lah!, katere se je le umetno dvignilo na površje.

Ne pustimo pa se več imeti za inferioren narod, ne pustimo več, da se nam odreka izobrazba ter se nam potem očita, da nismo zreli, marveč zahtevamo najodločnejše — šol! Šol nam dajte! Kultura je namenjena za vse!

Dopisi.

Srbija.

Pridobitev in izguba srbskega učiteljstva. Iz Srbije Vam javljam lepo novost, da je izpremenjen naš zakon o narodnih šolah. Izpremembe so na korist šoli in učiteljstvu. Kar smo tako dolgo pričakovali, česar smo se toliko časa nadejali, smo sedaj učakali.

Naš novi naučni minister g. Davidović je kot dober poznavalec naših šolskih razmer in kot prijatelj naše narodne šole in našega učiteljstva takoj po prevzetju mesta šefa naše celokupne prosvete sprejel zakonski projekt novega šolskega zakona.

Ta projekt, po katerem bo intenzivneje napredovalo življenje našega narodnega šolstva, s katerim je izboljšán moralni ugled in materialni položaj srbskega učiteljstva, je sprejela naša narodna skupščina z izrazi simpatije do srbskega učiteljstva. Ta novi zakon čaka samo še kraljeve sankcije. To se zgodi kmalu. Kadar se zgodi, Vas o tem obvestim. Takrat Vam pišem tudi kaj več o tej tako važni, pravični in koristni novosti na polju našega šolskega zakonodajstva, želeč obenem od srca, da se tudi opravičene želje sorodnega slovenskega učiteljstva obistinijo čim prej.

Ta novi zakon je naša pridobitev.

Eden izmed najplodovitejših naših delavcev na šolskem polju, odličen šolnik in pisatelj, do skrajnosti natančen v vsem svojem delovanju, eden izmed najmarkantnejših osebnosti v vrstah srbskega učiteljstva, Djoka Ivković, učitelj v Belemgradu, predsednik glavnega odbora našega »Učiteljskega združenja«, častni član te naše »Zaveze«, poslanec naše narodne skupščine itd., je umrl dne 13. marca (st. kal.) in bil pokopan v Belemgradu na državne stroške.

Pokojni Ivković je bil naša simpatija, in njegova smrt je naša težka izguba.

Slovenskim kolegam po vseh krajih lepe slovenske zemlje pošilja najlepše želje in srčne pozdrave kolega iz Srbije.

M. V. P.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Gg. članom „Vdovskega učit. društva“ naznanjamo, da je prvi rok za vplačevanje letnine potekel. Kdor ne vpošlje letnine do konca meseca aprila, se z njim ravna, kakor bi bil izstopil (§ 10. društvenih pravil).

Blagajnik.

Izredni občni zbor „Učiteljskega društva za postojnski šolski okraj“ se vrši v četrtek dne 5. maja t. l. ob pol 11. uri dopoldne v šolskem poslopju v Postojni v naslednjim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednikov; 2. volitev treh članov v odbor namesto iz šolskega okraja odšlih članov; 3. poročilo pripravljalnega odbora o dotedanjih pripravah za sprejem skupščinarjev o priliki glavne skupščine »Zaveze« v Postojni; 4. volitev delegatov in 5. samostalni nasveti.

K prav obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Občni zbor „Društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega“ se vrši v četrtek, dne 21. aprila 1904, ob pol 11. uri dopoldne v šoli na Uncu. Vzporedi: 1. nagovor predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. poročilo računskih pregledovalcev; 5. volitev delegatov za glavno skupščino »Zaveze«; 6. volitev predsednika in odbora; 7. volitev računskih pregledovalcev; 8. določitev letnega prispevka; 9. »Obrtno-nadaljevalne šole«. Poroča nadučitelj v Cerknici g. A. Šest; 10. predlogi. Po zboro-